

Con.-29(a)-07.

3
(REVISED COURSE)

PK-535

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B. (1) Attempt any five questions of which atleast two questions from each section.
(2) All questions carry equal marks.
(3) Answers of the two sections should be written in the same answer book.

Section I

1. State the census definition of Rural area and explain the nature and Scope of Rural development.
Or
Define the concept of Rural Development and state the importance and objective of Rural Development.
2. Distinguish between rural society and urban society with examples.
Or
Explain the features merits and demerits of Joint Family System.
3. State the various characteristics of rural Economy.
Or
What is mean by Agricultural Labour and state the various types of agricultural labours ?

Section II

4. Explain the machinery of the revenue administration at the Village, Taluka and District levels.
Or
Discuss the distinct features of the Panchayat Raj System in Maharashtra.
5. Explain the concept of social change. State the various factors of social change.
Or
Account for the transformation taking place in the rural society.
6. Explain the concept of Rural Infrastructure. Evaluate the existing rural infrastructure system.
Or
Write explanatory notes on :-
(a) Rural electrification.
(b) Rural Financial Institutions.

[TURN OVER

(सुधारित अभ्यासक्रम)

(मराठी रुपांतर)

- सूचना : (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. प्रत्येक विभागातून किमान दोन प्रश्न आवश्यक.
(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत
(३) दोन्ही विभागांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहा.

विभाग १

१. जनगणनेनुसार ग्रामीण विभागाची व्याख्या सांगून ग्रामीण विकासाचे स्वरूप आणि व्याप्ती विशद करा.
किंवा
ग्रामीण विकासाची संकल्पना स्पष्ट करून ग्रामीण विकासाचे महत्त्व आणि उद्देश सांगा.
२. ग्रामीण समाज व शहरी समाज यातील फरक सौदाहरण स्पष्ट करा.
किंवा
एकत्र कुटुंबपद्धतीची वैशिष्ट्ये, गुण व दोष स्पष्ट करा.
३. ग्रामीण अर्थव्यवस्थेची विविध वैशिष्ट्ये सांगा.
किंवा
शेतमजूर म्हणजे काय ? शेतमजुराचे विविध प्रकार सांगा.

विभाग २

४. गाव, तालुका आणि जिल्हास्तरावरील महसूल प्रशासन यंत्रणा स्पष्ट करा.
किंवा
महाराष्ट्रातील पंचायतराज व्यवस्थेच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
५. सामाजिक बदलाची संकल्पना विशद करून सामाजिक बदलाचे विविध घटक सांगा.
किंवा
ग्रामीण भागात झालेल्या परिवर्तनाची कारणमिमांसा करा.
६. ग्रामीण संरचनेची संकल्पना स्पष्ट करून सध्या अस्तित्वात असलेल्या ग्रामीण संरचना व्यवस्थेचे मूल्यांकन करा.
किंवा
स्पष्टीकरणात्मक टिपा लिहा :-
(अ) ग्रामीण विद्युतीकरण
(ब) ग्रामीण वित्तिय संस्था.

Con.29 & (a)-07.

(OLD COURSE)

PK-535

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B. (1) Q. No. 1 is compulsory.
(2) Attempt any four of the remaining questions.
(3) All questions carry equal marks.

1. Give reasons :-
 - (a) In rural area cowdung is used as fuel.
 - (b) Rural population prefers to take loan from money lenders.
 - (c) Literacy Percentage is very low in rural area.
 - (d) Development of means of transport and communication is necessary for social change.
 - (e) Rural areas have Scattered Pattern of Settlement.
2. Explain the nature and Scope of rural Development.
3. Explain the Features, Merits and Demerits of Joint Family System.
4. (a) Explain the difference between caste and class.
(b) Discuss the class structure in rural India.
5. Explain the main features of rural community.
6. State the Composition and Functions of Gram Panchayat.
7. State the Functions and Powers of District Collector.
8. State the Structure of Panchayati Raj System in Maharashtra.
9. Write short notes on any two of the following :-
 - (a) Agricultural allied activities.
 - (b) Rural Health Machinery.
 - (c) Role of voluntary organisations in rural development.
 - (d) Rural Financial Institutions.

[TURN OVER

Con.29-PK-535-07.

2

(जुना अभ्यासक्रम)

(मराठी रुपांतर)

- सूचना : (१) प्रश्न क्रमांक १ आवश्यक आहे.
(२) उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.
(३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत

१. कारणे द्या :-

- (अ) ग्रामीण भागात शेणाचा वापर इंधन म्हणून केला जातो.
(ब) ग्रामीण जनता सावकारांकडून कर्ज घेणे पसंत करते.
(क) ग्रामीण भागात साक्षरतेचे प्रमाण कमी आहे.
(ड) सामाजिक परिवर्तनासाठी वाहतुक आणि दळणवळण साधनांचा विकास आवश्यक आहे.
(इ) ग्रामीण भागात जनवस्त्या विखुरलेल्या स्वरूपात आढळतात.

२. ग्रामीण विकासाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.

३. संयुक्त कुटुंबपद्धतीची वैशिष्ट्ये, गुण व दोष स्पष्ट करा.

४. (अ) वर्ग आणि जाती यातील भेद स्पष्ट करा.

(ब) ग्रामीण भागातील वर्गव्यवस्थेची चर्चा करा.

५. ग्रामीण समुदायाची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.

६. ग्रामपंचायतीची रचना व कार्ये लिहा.

७. जिल्हाधिकार्याचे अधिकार आणि कार्ये सांगा.

८. महाराष्ट्रातील पंचायत राज व्यवस्थेची रचना सांगा.

९. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा :-

- (अ) शेतीचे जोडव्यवसाय
(ब) ग्रामीण आरोग्य यंत्रणा
(क) ग्रामीण विकासात स्वयंसेवी संस्थांचा कार्यभाग
(ड) ग्रामीण वित्तिय संस्था.
